

Адыгэ макъ

№ 67 (19832)

2011-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 9

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИГЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АР-м ия 20-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКІ

Игупсэ Адыгеим фэтхэ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние исимфоническэ оркестрэ иконцерт классикэм хэ-хъэгъэ произведенихэр шыгъэгъэх. Ростов консерваториэм щеджэрэ Лыхъурэе Заринэ оркестрэр игъусэу пианинэмкІэ къыригъэлогъэ музыкэр дунаим щызэлъашІэ.

Дунэе ыкІи хэгъэгу зэнэкъокъухэм ялауреатэу Лыхъурэе Заринэ концертыр къызаухым гуцылэгъу тыфэхъугъ.

ищэ укыытыращэжыгъ. Произведением щыщ пычыгъор икІэрыкІэу къебгъэложыгъ.

— Тхъаегъэпсэух къысэдэ-Іугъэхэр. Музыкэм хэшІыкІ фырылэу, Іэгу къыпфытеонхэ зыхъукІэ угушІорэ къодыеп. Уагъэгушхо, уапэкІэ уагъаплъэ.

— Дж. Гершвин, А. Дворжак, нэмыкІ композитормэ ямузыкэ концертым тыщедэлугъ. Дирижерэу Григорий Михайловичым Іоф дэпшІэныр ырыкІэ сыда?

— Григорийрэ сэрырэ Мыекъуапэ тыщызедеджагъ, дэгъоу тызэрэшІэ. Тызэгъусэу джыри концертмэ тахэлажэ сшІоигъу.

— Адыгэ Республикэм иубилей зэхэхэмэ уахэлэжэщта?

— Сыкырагъэблагъэмэ сигуапэу Мыекъуапэ сыкъэкІошт. Ростов-на-Дону сыщэпсэуми, Адыгеир сигупс, сиклас.

— АдыгабзэкІэ дэгъоу укъэгъушылэ. Тапэки уищытху алонэу, тиреспубликэ бгъэдэхэнэу пфэтэлэ.

— Тхъаегъэпсэу.

ЕМТІЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: республикэ филармониэм шыкІорэ концертым Лыхъурэе Заринэ хэлажэ.

пштагъэр сшІапэрэп.

— Адыгеим икомпозиторхэм фортепианэм ехыплэгъэ музыкэу аусыгъэр нахъ куоу зэгъащІэ сшІоигъу — темэр ащ фэгъэхыгъ. Ростов консерваториэм, лицеем кІэлэегъаджэу Іоф ащысэшІэ.

— Адыгэкъалэ ущапІугъ, Мыекъуапэ музыкальнэ училищыр къыщыуухыгъ. Уитворчествэ лъыбгъэкІотэным фэшІ хэта анахъэу Іэпылэгъу къыпфэхъугъэр?

— Адыгэкъалэ къыщыублагъэу кІэлэегъаджэу силагъэмэ сафэраз. Мыекъуапэ сыщеджэзэ директорэу тилагъэр Хъот Заур. Ащ лъэшэу ишІуагъэ къысигъэкІыгъ. Музыкэм нахъ фэшагъэ сишІы шІоигъоу къызэрэслыплъэщтыгъэр егъащІи сщыгъупшэщтэп. Творческэ зэпхыныгъэу зэдытиІэр лъыдгъэкІотэщт.

— Филармониэм шыкІогъэ концертым бэрэ Іэгу къыщыпфытеуагъэх. Сценэм гъогогъу-

— Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илъэс ипэгъокІэу зэхашчэрэ пчыхъзэхэхэмэ сигуапэу сахэлажэ, — еІо Лыхъурэе Заринэ. — Мыекъуапэ концерт гъэшІэгъонхэр щэкІох, артист цІэрылэхэр къырагъэблагъэх.

— Зарин, ятІонэрэу консерваториэм учІэхъагъ, узыщеджэрэр къыталоба.

— Ростов къэралыгъо консерваториер, аспирантурэр къэсыухыгъэх. Профессорэу Римма Скороходовам икласс сыщеджагъ. Музыковедэу зызгъасэ сшІоигъоу профессорэу Александра Крыловым икласс сишІэныгъэ щыхэсэгъахъо.

— Фортепианэм икласс къэуухыгъэр. Музыковедыр нахъ пшІогъэшІэгъона?

— ШІэныгъэ лые шыІэп. Музыкэм ишъэфхэр нахъ куоу зэдгъэшІэнхэм фэшІ тикІэлэегъаджэмэ такІырэплъы.

— Наукэм упыль, диссертациер зэрэптхырэм сыщыгъуаз, ау темэу

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехылагъ

Изобразительнэ искусствэм ыльэныкъокІэ гъэхъагъэу иІэхэм апае шытхъуцІэу «Урысые Федерацием изаслужениэ сурэтышІ» зыфиІорэр Адыгэ РеспубликэмкІэ Назаренко Геннадий Борис ыкъом фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий МЕДВЕДЕВ

Москва, Кремль
гъэтхапэм и 31-рэ, 2011-рэ илъэс
N 371

2011-рэ илъэсым иятІонэрэ мэзих гъэзеткІэтхэгъур едгъэжыагъ!

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапІэхэр!

Лъэпкъ гъэзетыр къызытхыкІы зышІоигъохэм апае федеральнэ почтэм икъутамэу Адыгэ Республикэм шыІэм иотделениехэм, ООО-у «Адыгея-Интерсвязь» зыфиІорэм икиоскхэм ыкІи «Адыгэ макъэм» иредакция дэжэ щыт киоскым мэлылъфэгъум и 1-м яІофшІэнхэр рагъэжыагъ.

Почтэм иотделениехэм мыщ фэдэ уасэхэмкІэ лъэпкъ гъэзетым шъуащыкІэтхэн шъулъэкІыщт:

— сомэ 398-рэ чэпыч 16-кІэ — тхъамафэм 5 къыдэкІэу нэкІубгъуы хъурэ гъэзетэу 52161-рэ индекс зилэм;

— сомэ 380-рэ чэпыч 04-кІэ — фэгъэкІотэныгъэ зилэхэм апае 52162-рэ индекс зилэм;

— сомэ 146-рэ чэпыч 58-кІэ — телепрограммэр зыдэлъыщт бэрэкэшхо номерэу тхъамафэм зэ къыдэкІэу 14289-рэ индекс зилэм.

Мыекъуапэ шыпсэухэрэ гъэзетеджэхэр! «Адыгэ макъэм» иредакция дэжэ щыт киоскым индексхэу 52161-рэ, 52162-рэ, 14289-рэ зилэхэм сомэ 140-кІэ шъуащыкІэтхэн шъулъэкІыщт. (Мыщ шыкІатхэхэрэм киоскым гъэзетыр ежэжырау чІахыжызэ ашІыщт).

ООО-у «Адыгея-Интерсвязь» икиоскхэм тигъэзетхэм зэкІэми сомэ 150-кІэ шъуащыкІагъэтхэщт. (КІатхэхэрэм гъэзетыр киоскым чІахыжызэ ашІыщт);

Къалэу Мыекъуапэ дэт хызмэтшІапІэхэу, организациехэу, учреждениехэу корпоративнэ шІыкІэм тетэу гъэзет экземплар 15-м къыщымыкІэу къызытхыкІы зышІоигъохэр редакцием сомэ 200-кІэ шыкІэтхэнхэ альэкІыщт.

Университетхэм, институтхэм, еджапІэхэм корпоративнэ шІыкІэм тетэу гъэзет экземплар 20-м къыщымыкІэу къызытхыкІын зимурадхэр редакцием сомэ 150-кІэ шыкІэтхэнхэ альэкІыщт.

Ныбджэгъу лъапІэхэр, шъукІатх лъэпкъ гъэзетым!

Щынэгъончъ-нымкIэ Адыгэ Республикэм и Комитет гъэтхэпэм и 17-м 1992-рз илэс-сым зэхашагъ.

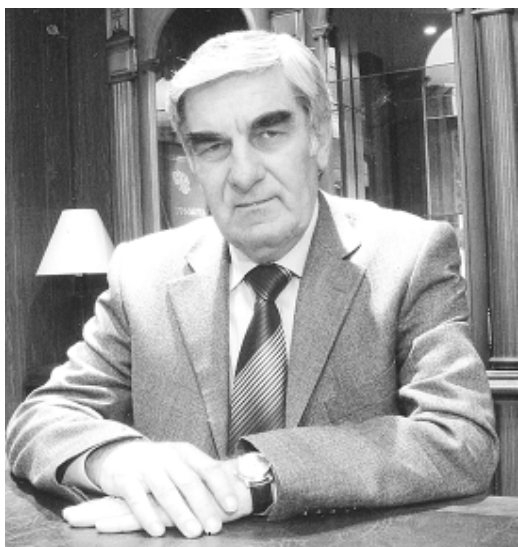
Охътэ кIэкIым кыкIоц ащ иматериальнэ-техническэ базэ зэтырагъэпсыхагъ, икIэ-рыкIэу зэхашэгъэ подразделение-хэм апае цIыфхэр аштагъэх. Непэ теубытагъэ хэлъэу кьэпIон плъэкIышт Адыгэ Республикэм ичекистхэм щынэгъончънымкIэ органхэм ятарихъ чIыпIэ пытэ зэрэщинубытырэр.

Я 90-рз илэсхэу Комитетыр зэхашэ зэхъум

хэгъэгум Iофхэр кызырэкIоу шыщытыгъэхэп. А лъэхъаным Урысые кьэралыгъуакIэу агъэпсырэм Iофгыгъо зэфэ-шъхьафхэр кыпыкIыштыгъэх. А уахътэм Комитетым пшъэ-рыль шъхьалэу илагъэр Темыр Кавказым зепэуджыныгъэу илър тыреспубликэ кымыгъэхъэгъэныр арыгъэ.

А илэс мырэхъатхэм Комитетым ипэшагъ Джэнчэтэ Налбий. Къулыкъур Къалмыкым, Краснодар краим ащы-зыхыгъэу, следственнэ подразделениехэм Iоф ащызышIэгъэ, опытышхо зилэ чекист ар.

Шъхьэклафэ зыфэтшIыр Налбий Мосэ ыкIор! Адыгем ичекистхэмкIэ Iоф кызыбдэтшIэгъэ илэсхэр шъхьэ-кIэфэныгъэ, гүфэбэныгъэ хэлъэу тыгу кьэкIыжыкх. О лъапсэу тфэишIыгъэр зэрэтэрэзыр, зэрэпытэр уахътэм кыгъэлъэгъуагъ. Илэсыбэрэ хьалэлэу

Тигуапэу тыпфэгумшIо!

ыкIи шъыпкыагъэ хэлъэу хэгъэгум, урысые народым ищынэгъончъагъэ кьэуухъумагъ. УиIофшIагъэкIэ шъхьэкIэфэ-ныгъэшхо кьэблэжыгъ.

УиубилейкIэ тыпфэгумшIо! Укызыхъугъэр илэс 60 зы-щыхъурэр уитворческэ кIуачIэ кышызызIуихырэм тэфэ. Гулътэтшхо ыкIи опытышхо зилэ утиIофшIэгъоу тэ-лътэ, уасэ кыпфэтэшIы. Цыфыгъэу пхэлъым пае уиныб-джэгъухэми, уиIофшIэгъухэми шъхьэклафэ кыпфэтэшIы. Тыгу кыддэлэу пфэтэлэ джыри бэрэ кIуачIэгъэ шIагъэрэ уиIэн-хэу, джыри илэсыбэрэ узыфа-ер кыбдэхъоу ущыIэнэу! Псауныгъэ пытэ уиIэу, унасы-пышIоу ущыIэнэу тыпфэлъало!

Урысыем и ФСБ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIапIэ ипашхэр, иофицерхэм язIуки ыкIи иколлектив.

Зэрэдунаеу орэд кыыщелo

Зэрэдунаеу зэлъашIэгъэ цIыфхэм, Адыгэ Республикэм ыцIэ дахэкIэ чыжъэу зыгъэ-Iугъэхэм Шагудж Маринэ ащыш. Ар Адыгэ Республикэм ыкIи Урысые Федерацием язаслуженнэ артист, Маринскэ театрэм иопернэ труппэ иорэдIу.

Маринэ кьалэу Краснодар кыыщыхъугъ, Мыекъуапэ ша-плугъ. Музыкальнэ училищым идирижерскэ-хоровой отделе-ниеу ыгукIэ кыыхыгъэм чIэ-хъэгъагъ ыкIи кыуухыштыгъ икIэлэегъаджэу Пэнэшъу Рае иорэд кьэлъуакIэ зэхимыхы-гъагъэмэ. Маринэ ар бэрэ еушыныгъ ыкIи вокальнэ от-делением ышъэжыгъагъ. Хэта зышIэрэр арэуштэу мыхъу-гъагъэмэ Шагудж Маринэ ымакъэ илэсшыгъэрэ идэх-гъэрэ цIыф жьугъэхэм зэх-хыштыгъэмэ!

Ежъ Рае Санкт-Петербург щеджагъ, кьалэри, зыщедж-гъэ консерваториери шIу дэдэ ылъэгъуштыгъэх. Ахэр Маринэ кыыфиIуатэхэзэ, ежымы сена-ушыгъэу хэлъымкIэ консерва-ториум чIэхъанэу амал зэриIэр гуригъалоштыгъ.

Училищыр кызеухым янэ-рэ ежыррэ, унагъом ахыщэ тIэ-кIоу илър ашти, Санкт-Пете-рбург кIогъагъэх, консер-ваториум чIэхъэшъуштымы ащ дэжым Маринэ ышIэщты-гъэп. Апэрэ зэнэкъокъум зы-пхырэкIым, уплъэкIунхэр зы-шIыр комиссием итхьаматэ кыкIэлэрыхи кыриIогъагъ консерваториум чIэхъэгъахэу ылъытэми хъунэу.

1990-рз илэссым Маринэ

еджэныр кыуухыгъ, Ма-ринскэ театрэм Iоф ши-шIэнэу аштагъ. Мэкъэ дэгъу зилэ орэдыIуа-бэм ар кьадэхъурэп. ОрэдыIо ныбжьыкIэм ымакъэ зыдиштэрэр со-прано. Илэс зэкIэлъы-кIохэм Маринэ зэрэду-наеу шагъэлъэпIэрэ опе-рэхэм ахэлэжыагъ, персо-наж шъхьалэхэм япарти-ехэр кыIуагъэх ыкIи кьелох. Ахэм ащышых оперэхэу «Руслан и Люд-мила» (Людмила ироль кьешIы) «Евгений Оне-гин» (Татьяна), «Царская не-веста» (пачыхыбпхъу), «Отел-ло» (Дездемона), нэмыкIхэри.

Шагудж Маринэ Урысые Федерацием изакъоп зыща-шIагъэр ыкIи шIу зышIалъэ-гъугъэр. Ар вокалистхэм я Ду-нэе зэнэкъокъухэу И. Чайков-скэм, М. Мусоргскэм, И. Глин-кэ ацIэкIэ, Дунэе зэнэкъокъу-шхоу США-м шызэхашэгъа-гъэм, нэмыкIхэми ялауреат. Зэ-рэдунаеу музыкэмрэ вокалым-рэ хэшIыкI куухэр афизилэ цIыф цIэрыIохэм Маринэ ыма-къэ осэ ин кыфашIыгъэу щыт. Адыгэ бзылфыгъэ цIэрыIом Германием, Францием, Ита-лием, США-м, Шотландиём, Финляндием, Израиль, нэмыкI кьэралыгъохэми орэд кьа-щыIуагъ, лъэкъ зэфэшъхьаф-бэ Iэгъу кыфытеуагъ.

Маринэ анахъ зэлъашIэрэ музыкантхэм, дирижерхэм, солистхэм сценэм кьадытехэ ыкIи Iоф адешIэ. Сыда зымы-уасэхэр Пласидо Доминго, Ва-лерий Гергиевыр! Джащ фэдэу

Токио, Сан-Франциско, Ротер-дам ясимфоническэ оркестр-хэм ягъусэу сценэм орэд кы-щыIуагъ.

Илэс 17 хъугъэ Маринэ сценэм зытетыр. Балетым итеатрэу Краснодар дэтыр гъэ кьэс Маринскэ театрэм ре-гъэблагъэ. Фирмэ зэфэшъхьаф-хэм Шагудж Маринэ зыхэлэ-жыэрэ концертхэр дискхэм ате-тэу кьыдагъэкIых. ОрэдыIом тыди осэ лъапIэ кышыфашIы, едIунхэр яклас, ымэкъэ жынч агу рехы. Аужыр лъэхъаным Маринэ нахьыбэмкIэ дунэе опернэ проектхэм ахэлажэ, ымакъэ зэрэдунаеу шIэу.

Непэ фэдэ мафэм, мэлыл-фэгум и 9-м, Маринэ кьэ-хъугъ. Илэс 17 хъугъэ ар сце-нэм зытетыр. Уахътэ кыхи-гъэкIэу адыгэ чIыгум концерт кышытитынэу кьаIомэ, тигуа-пэу тэри тедэлъшт. ТыфэгумшIо, тырэгумшхо, илэсыбэрэ тил-лэпкъ ынапэ ыгъэдахэу тилэ-нэу тыфэлъало.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Лагъымэр джэгуальэп

Адыгэкъалэ лагъымэр зиджэгуальэхэр кыдэтэ-джагъэх. Мэлылфэгум и 5-м пчыхъэм сыхъатыр 19-м ежыагъэу кьэлэ сы-мэджышым и «IэпыIэгъу псын-кIэм» телефонымкIэ зыгорэ кытеуи кьари-Iуагъ симэджэщыр кьа-гъэонэу лагъымэ зэрэ-чIалъхъагъэр. А кьэбарыр пчыкIэм фэдэу кьалэм кыщечэжыкыгъ. Такыкь заулэм кыкIоцI кьалэм, симэджэщым япашхэр, ахэм ягуадзэхэр, нэмыкI кьулыкъушIапIэхэм яIэ-шъхьэтетхэр кьэсыгъэх, Iофым изэшIохын фежъа-гъэх, ашIэштхэм зэдъуса-гъэх.

ЗэкIэри охътэ лые те-мыкIуадэу зэшIохыгъэн фягъэ. Ягъунэгъу Теу-цожь ыкIи Тэхъутемыкьое районхэми макъэ арагъэ-Iугъ. «IэпыIэгъу псын-кIэм» машинишъу иIэхэм ямызакъоу, ахэр Инэми, Пэнэжыкыуай, Лъэу-стэнхъабл, Гьобэкъуай, Аскъэлай псынIэу кьа-рыкIыи симэджэщым кьэсыгъэх.

— А лъэхъаным сы-мэджи 123-рз IэзапIэм чIэлъыгъ, — еIо кьэлэ сы-

мэджэщым иврач шъхьа-Iэу Дэунэжъ Нурбий. — Ахэр псынIэу чIэщы-гъэнхэ, зэбгырышчыгъэнхэ фягъэ. Ахэм ащышхэу нахъ ныбжьыкIалохэу ядэжъ кIожьынхэ зылъэ-кIыштхэр ялахьылхэу кьа-лбысыгъэхэм акIыгъухэу тIупшыжыгъэх. Нэжъ-Iужьхэр, симэджэ хы-лэжхэр «IэпыIэгъу псын-кIэм» имашинэхэмкIэ ядэжъхэм ащэжыгъэх. Нахъ симэджэ хылыгъэхэр, операции ашIыгъэхэр нэ-бгырэ тIурытIоу Мыекъуа-пэрэ Инэмрэ, зы симэджэ Пэнэжыкыуае ядгъэща-гъэх.

Краснодар хэзэ гъэса-гъэхэу кьырашыгъэхэр псынIэу Iофым фежъа-гъэх. Симэджэщым ипа-латэхэри, икьогъупэхэри ханэ фамышIэу кьалъы-хъугъэх. Поликлиникэм икабинетхэри, инэмыкI чIыпIэ пстэури кьаплъы-хъагъэх. Ащыгушпагъэп симэджэщым кьыпашы-хъэгъэ псэолъэшхоу пIэ-кIори 100 зычIэтыштэу, операцияхэр зышIыштыгъэ блокыр зыхэтэштэу, зишIын сомэ миллиони-шъэ пчыагъэ тефагъэу бэ-

рэ пэмылгъэу кызыIуа-хынэу шытыри. Ари хэзэ гъэсагъэхэм кызыпара-гъэпIыхъагъ. Сыхъати-тIум ехъурэ хэзэ гъэсагъэ-хэр зэлъыхъохэм, лагъы-мэ тыди кышцагъоты-гъэп. Симэджэщыр кьа-гъэонэу лагъымэ кызы-рэчIалъхъагъэр телефо-нымкIэ кьазыIуагъэм кьэ-бар нэпIцIэу кыыIэкIыгъ кытIупшыгъэр.

— А пстэум язэшIохын чэщым сыхъатыр 2-м ежыфэ тыпылтыгъ, — еIо Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэ я ОВД илэ-шъхьэтет иапэрэ гуадзэу, криминальнэ милицием ипашхэу полковникэу Хьут Аскэр. — Джы пшъэрыль шъхьалэу тилэ, зэкIэ сиIофшIэгъухэм зыуж ти-тыр, телефонымкIэ кы-теуи кьэбар нэпIцI кьэ-зытIупшыгъэр, зэкIэ кьэ-лэдэхэр, гъунэгъу район-хэм кьарыкIыгъэхэр быр-сыр хэзгъэтыгъэр, симэ-джэ тхьамыкIэхэр гузэ-жъогъу чIыпIэ изыдза-гъэхэр, мылькушхо зыте-кIодэгъэ Iофыр зыпкъ кьыкIыгъэ бзэджащIэр кьэгъотыгъэныр ары.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Космонавтхэр ащыгъупшэхэрэп

Апэрэ космонавтэу Юрий Гага-риныр космосым зыбыгыгъэр илэс 50 зэрэхъурэм ипэгъокIэу респуб-ликэм икоммунистхэм мэфэки Iоф-тхьабзэ мэлылфэгум и 8-м зэх-ашэгъагъ. Ащ хэлэжыагъэх илэс зэ-кIэлъыкIохэм дзэм къулыкъу шы-зыхыгъэхэр, авиаторыштыгъэхэр, нэмыкIхэри.

Ар зэришагъ КППРФ-м и Адыгэ республикэ комитет иапэрэ секре-тарэу Евгений Саловым. Урыс кIа-лэр апэу космосым зэрэбыгыгъэм, тикъэралыгъо космонавтикэм мэ-хъанэу щыриIэм ар кIэкIэу кьате-гушIагъ. Комитетым исекретарэу, авиаторэу Валерий Сороколет игъэ-кIотыгъэ доклад кышIыгъ.

Нэужым партием иполитикэ ча-нэу дезыгъаштэхэрэм ыкIи ком-мунистхэм ащышхэм «Космонавти-кэр илэс 50 мэхъу» зыфиIорэр зы-тетхэгъэ шIэжъ медальхэр араты-гъэх. Ахэм ащышых кIэлэегъаджэ IофшIэным иветеранэу Вера Воро-новар, УIэшыгъэ КIуачIэхэм явете-ранэу Владимир Зайцевыр, авиато-рэу ШъэуапцIэкъо Ромео, космо-дромэу Плесецкэ зыгъэпсыгъэхэм ахэтыгъэу Владимир Манисовыр.

Космосым апэрэу быбынхэу зэрэ-хъугъэм фэгъэхыгъэ фильм кьафа-гъэлъэгъуагъ, республикэм ихудо-жественнэ купхэм кьагъэхъазыры-гъэ концертнымкIэ мэфэки Iофтхьаб-зэр зэфашIыжыгъ.

Патриотическэ плуныгъэм дэлажъэх

Мыекъопэ лыхъокIо клубэу «Фе-никс» зыфиIорэм Мыекъуапэ ыкIи станицэу Дондуковскэм якIэлэеджа-кIохэр шагъасэх. Хы шIуцIэ флотым идзэ частэу ТIуапсэ дэтым «дзэкIолI ныбжьыкIэм» иегъэджэнхэр шыкIуа-гъэх.

ЫпшъэкIэ зигугъу кьэсшыгъэ клу-быр зыгъэIорышIэхэрэм ащыщэу Виктор Дедовым кызырIуагъэм-кIэ, дзэ частым ипашхэм пшIоры-гъэшъэу зэзэгъыныгъэ адашIи, ныб-жьыкIэхэм явоеннэ-патриотическэ плуныгъэ хагъэхъоным ыкIи Хэгъэгур кьэзыухъумэштхэм къулыкъум хэ-

шыкI фыряIэныр ямурадэу егъэ-джэнхэр зэхашэгъагъэх.

Нэбгырэ 11 хурэ ныбжьыкIэхэр сыхъатыр 6-м кьэтэджыштыгъэх, ав-томат зыпкырыхын-зэхэлъхъажы-кIэм, псычIэгъэ есыным зафагъэсагъ, парашютистхэр къухъэм кызырэте-тысхъэхэрэр зэрагъэлъэгъугъ.

ЕджакIохэр кьыныгъохэм кьагъэ-щынагъэхэп. ТапэкIэ а дзэм къулыкъу шахъымэ ашIоигъоу Iофыр зэрагъэ-псыштым кIэупчIагъэх. Ащымыгъу-пшэжышты гукъэкIыжхэр яIэу ныб-жьыкIэхэм кьагъэзэжыгъ.

IЭШЫНЭ Сусан.

КУРДХЭР. Ахэр тыхьакIэха е тщыщ хьугъэха?

Курдхэм яхэгъэгоу КурдистанкIэ за-джэхэрэр къэралыгъохэу Иран, Търкуем, Ирак ыкIи Сирием ягъунапкъэхэм адэжъ щыл.

Я XIX-рэ лIэшIэгъум икхыагъу Урысые империем игъунапкъэхэр ыгъэпытэхэ зэхъум Търкуем ичыгоу курдхэр зыщыпсэхэрэм ащыщ къызIэклигъэхьагъагъ. Ащ къыщегъэжыагъэу курдхэу Урысыем ичыф хьугъагъэхэр урыс лъапкъышхом къыфэщагъэх. Урысыем игъунапкъэхэр къызэкIихьажьыхэ зэхъум курдэу ыштэгъагъэхэри къыдикIыгагъэх, джарэуштэу курд купышхо Урысыем къыханэу хьугъагъэ. Ахэм япчъагъэ мин 800-м нэсыщтыгъэу къало. Ащ нэмыкIэу СССР-м, Армениемрэ Азербайджанрэ азыфагу, курдхэм чIыгу шьолгыр цыкIу щырялагъ, ащ «Красный КурдистанкIэ» еджэщтыгъэх. Я 20-рэ илъэсхэм Ермэл республикэр зызэхашэм ащ шыпсэхэрэм япроцент 35-р курдыгъэх. 1937-рэ илъэсым, нэмыкI лъапкъ цыкIухэм афэдэу, курдхэр Гурыт Азием агъэкощыгагъэх. Я 40-рэ илъэсхэм къащегъэжыагъэу мэкIэ-макIэу Армением зыгъээжыгъэхэр къахэкIыгъэх. Ахэм ащыщых джырэ уахътэм Адыгэ Республикэм, Красногвардейскэ районым ащыпсэхэрэр.

Сыда курдхэм ашъхъэ къызыкIырахьыжъэжыгъэр? Анахъэу Адыгеир псэупIэкIэ къызыкIылахыгъэр? Карабах Ioфыгом зыкызылэтым азербайджанхэмрэ ермэлхэмрэ анэмькIэу курдхэри ащ хэщагъэ хьугъагъэх. Ахэр азербайджанхэм афэдэу зэрэбыслымэнхэм пае ермэлхэр къашъхьасыщтыгъэп, аукалыгъэри макIэп. Джащыгъур ары курдхэм зыкыалэти ятIонэрэу Гурыт Азием ит республикэхэм, анахъэу Краснодар краим, Адыгеим къызыхьагъэхэр. УФ-м курдэу исхэм япчъагъэ гъэнэфагъэу щылэп, мин 200-м къыщегъэжыагъэу мин 300-м нэхэу ежъхэм къало.

ми, ежъхэм къызэралорэр ыкIи нахь къыхагъэщырэр адыгэхэри курдхэм афэдэу зэрэбыслымэнхэм ыкIи ежъ ялъэпкъ фэ-

рэмрэ зэхэбгъахьохэмэ, курдхэр нахь макIэ зэрэмыхьухэрэр гъэнэфагъэ къэхъу. Белосельскэ, Еленовскэ, Са-

2010-рэ илъэсым Красногвардейскэ районым къыхухьэгъэ сабий 385-м щыщэу 113-р (процент 29-р) курдхэм къахэкIыгъэх. Аужырэ илъэсым районым щыщэу нэбгырэ 516-рэ дунаим ехыжыгъ, нэбгыри 9-р (процент 1,7-р) курдых.

Курдхэр Адыгэ хэкум шыпсэунхэу къызыхьагъэхэр икIыгъэ лIэшIэгъум ия 80-рэ илъэсхэм якIыгъор ары. Илъэс 20-м къехьугъэу Красногвардейскэ районым исых, япчъагъэкIэ нэбгырэ мини 4-м ехъух. ПсэупIэ зимылэ ахэтыжъэп. КъызэкIуакIэхэм унэжъ цыкIухэр къэзыщэфыжыгъагъэхэм джы унакIэхэр ашIыгъэх, ащэфыгагъэхэм къапызышIыхьажыгъэхэри бэ мэхъух.

Курдхэр IoфшIэным тегъэпсыхьагъэх, алэшъхитIукIэ къалэжыкIэмIэ мэлпсэх. Зы курд унагъо плъэгъуштIэп теплицэ зетегъэпсыхьагъэхэр имыIэу, хэтэрыкIхэр къымыгъэкIыхэу. Джащ фэдэу мэлхэр, чэмхэр бэу алыгъых, щэр яунэхэм зэрарысхэу щэфакIохэм алахы, щэ литрэмIэ сомэ 13 къараты.

КъызэкощыжыкIэхэм унэгъо 30 зэрэхъуштыгъэхэр, колхозхэр зэбгырэзыжыфэхэкIэ ахэм чэмыхьахэу, былымат

хьохэу, пхъашIэхэу, шоферхэу Ioф ашIагъ. Джырэ уахътэм хэбзэ IoфшIапIэхэм е унэ хьызмэтшIапIэхэм ащылажъэрэр мэкIэ дэд.

Курдхэм япсэукIэ хэпшIыкIэу зызэблихьугъ. Унагъоу тызэрыхьагъэхэм ящыпакIэ тэтыем ебгъэпшагъэми, къытшагъакIэу пфэлоштIэп. Ядэпкъыхэмрэ яджэхашъохэмрэ алырэгъухэмIэ пкIагъэх, ящагумэ автомобилхэр адэтых, компьютерхэр, спутник антеннэхэр яIэх.

ЯпсэупIэхэр

Непэ Адыгэ Республикэм курд нэбгырэ 4154-рэ шIэпсэу. ПсэупIэхэу Белосельскэм, Еленовскэм, Садовэм, Белэм, Бжъэдыгъухьаблэ, Верхненазаровскэм ахэр зэхэубытагъэу адэсых.

Курдхэр Адыгеим къызкIэ-кIуагъэхэр тичIыгухэр зэрэдэгъухэм, тичIыопс зэрэхьопсагъом ыкIи фэшъхьаф регионхэм ялгытыгъэмэ, унэ уасэхэр мыш зэрэащынахь мэкIагъэр арэу цыфхэм агурагъэуагъэ-

довэ къоджэ псэупIэхэм адэт еджапIэхэр пштэмэ, икIыгъэ илъэс еджэгъум ахэм сабий 1522-у ащеджэщтыгъэхэм ащыщэу 808-р (процент 53-р) курдыгъэх. Арэуштэу щытми мыш дэжыым упчIэ къэмыу-цун ылъэкIырэп: а псэупIэхэм ащыпсэурэ лъапкъ зэфэ-шъхьафхэри япчъагъэкIэ курдхэм афэдишхэ? Афэмыдизхэми, курд унагъохэм къарыхьухьэрэ сабийхэр зэрэнахьыбэр гъэнэфагъэ.

Курдхэм язэрар къытэкIа?

Джэуапыр къызэрэбгъотыщтыр мы Ioфым лъэныкъоу укызырэкIуалэрэм елгытыгъ. Ахэр зыдэщылэ псэупIэхэм нахьбэу адэхэр урысых, ахэм ермэлхэри, урымхэри, адыгэхэри ахэтых. Илъэс 20-у ахэр зызэдэпсэхэрэм къыкIоцI агу хэзэрэгъэкIэуи, ягушIуагъо зэдагощэуи хьугъэ. Язэфыщыты-

кIэхэр непи дэгъу дэдэх пIоным Ioфыр тетэп.

Къоджэ псэупIэхэм яадминистратциехэм япашэхэм къызэрэфалотагъэмIэ, къутырхэм егъашIэм адэсыгъэ цыфхэм тхьаусыхэ тхылъхэр къызэрэфакхьыхэрэр макIэп. Ащ фэдэ горэ къызэхифыгъэу къэкIо-жыбзэ, Преображенскэ къоджэ псэупIэм ипашэ игуадзэу Ми-хаил Хмеловскэм тылукIагъ. КъызэрэтиIуагъэмIэ, курд унагъохэм ямэлхэр шъхьары-тIупыщыхэу гъогум къытыра-гъахьэх, зыдакIохэрэм лъы-плъэхэрэп, зишагу е зихатэ да-хьэхэрэм ар ягуапэп. Яунэгъо былымхэм афэсакъынхэу за-тырагъэпгытхьэкIэ, «хьун» ало, ау аIуагъэр ащыгъушпэжыгъэу (е ащ фэдэу зашIызэ) хэ-хьажых. Джарэуштэу зыгу зэ-пакIыгъэ цыфыр етIанэ тхьау-сыхэн фаеу мэхъу.

— Зибылым лъымыплъэхэрэм тадэгущылэ, тазырхэр ате-тэльхьэх, тэгъэпщынэх. Къы-палухьэрэ щымыIэу ахьыцэри къаты, ау ащ пае ямэлхэм ана-Iэ нахь атырагъэтырэп. Джащ фэдэу, унагъохэм, хатэхэм, зэгъунэгъу зэфыщытыкIэхэм афэгъэхьыгъэ тхьаусыхэ тхы-лтых къытфатхьыхэрэр, — еIo М. Хмеловскэм. — ТынаIэ атет зпыт, тафэсакъы, тэ ха-бзэу тызэрэпсэурэм ежъхэри

АРФОМС-м иIoфы-шIэхэм къызэрало-рэмIэ, 2010-рэ илъэ-сым чIыплэ зэфэ-шъхьафхэм къары-кIыгъэхэу Красно-гвардейскэ районым щыпсэунэу датхагъэ-хэр нэбгырэ 1577-рэ, ахэм япроцент 13-р (нэбгырэ 207-р) кур-дых. Къызэрэхъу-гъэр къэзыушыха-тырэ тхылъхэмIэ нэбгырэ 95-рэ, УФ-м исубъект зэфэ-шъхьафхэм къары-кIыгъэхэу — 93-рэ, УФ-м иргражданствэ къызэрэтыгъэхэу — 19 атхыгъэх. IэкIыб къэралыгъохэм къа-рыкIыгъэ цыфхэу ыкIи паспорт зими-лэу пIэлъэ гъэнэфа-гъэкIэ районым щы-псэунхэ фитхэу атхы-гъэхэм ащыщэу 58-р курдых.

къызэрэтехьащтхэм тыпыл. ШIэхэу тызэхэзышIыкIыгъэхэри ахэтых, ахэр IэпыIэгъоу тилэх, ау зишэн-хабзэхэр, зигъэпсыкIэ-шIыкIэхэр псынкIэу зэблэзымышъушъухэрэри макIэхэп.

Районым тызэкIом тыздэгущыIагъэр бэ. Ахэми къадэпсэунэу къэкIогъэ цыфхэм агу емылунэу къахафэхэрэр къаIуагъэх. Нахь къыхагъэщыгъэр курд шъэожьыхэр сунэт ашIыхэ зыхьукIэ гъогум уры-

(ИкIэух я 4 — 5-рэ нэкIубгъохэм арым).

Белосельскэ къоджэ псэупIэхэм нэбгырэ 5540-рэ ащэпсэу, 1509-р (процент 53-р) курдых. Еленовскэ къоджэ псэупIэм щыпсэурэ нэбгырэ 2850-м щыщэу 671-р (процент 27-р) курдых, Садовэ къоджэ псэупIэм щыпсэурэ нэбгырэ 2757-м ипроцент 44-р (нэбгырэ 1225-р) курдых, Еленовскэм щыпсэурэ цыф пчъагъэр зэрэхъурэр 2850-рэ, ащ ипроцент 24-р (нэбгырэ 671-р) курдых.

КУРДХЭР. Ахэр тыхьакIэха

(Я 3-рэ нэклубгъом кыщечжэ).

«Зы мэфэ закъуи тыклэгъожыгъэп мыщ тыкы-зэрэклагъэмкIэ. Адыгэ Республикэм ис цыф пстэуми, пашэхэми кытфашлагъэр егъашIэм тцыгъупшэштэп, тэри зэрэтлэгъэ тызхэс цыфхэм тишIуагъэ ядгъэкIышт».

Клоньр кьин зэрэхурэр ары. Курдхэм а мафэр игъэкIотыгъэу хагъэунэфыкы, ау нэмыкI цыфхэмкIэ ар мыгъэшIэгъонын зэрилгъэкIыштыр кыдамылтыгъэу, мэкъэшхо апылукIэу а мафэр агъэкIоньр яхабз. Джы чIыплэ гъэнэфагъэ афыхахыгъэу, гъогури эпамыгъэ-Iэжъэу, ежъхэри пчыхъэм сыхъатыр 11-м бламыгъэкIэу зэрэзэбгырыкIыжыныхэ фаер агурагъэIуагъэу кытаIуагъэ. Цыфхэр нахь зэсагъэх, зэдэ-псэухэрэр зэпблагъэ хъухэу ыублагъ.

«Агры»

Красногвардейскэ районым щыпсэурэ курдхэм зэхашгъэ общественнэ организацием джары зэреджагъэхэр. Селоу Преображенскэм дэт, гъэорышIэплэ куп хадзыгъэу мэлэжъэ, ахэм ятхъаматэр Ходеда Кялашовыр ары. Файзо Абдулаевыр ащ иIэпылэгъу. КIэлэ гъэсагъ, исэнэхъаткIэ агроном, илъэс зауэрэ колхозым Iоф

къэкIожыгъагъ. Тэ Карабах заор кызежъэм ермэлхэмрэ азербайджанхэмрэ азыфагу тыдафи, кьиньбэ тлэгъугъэ. Краснодар краим тыкзэсыгъэу, зыздэгъэзэщтыри тымышIэу, сшы мыщ тыкзэкIоньшъ теплынэу кытэджагъ. Унэгъо 30 тыхъоу, тэри тысабыеу тахэгъэу, Адыгеим тыкыхъэгъагъ. Тянэ-тятэхэр зэкIэм апэу нахъыжъэу зыIуагъэхэм яупчIыгъагъэх тыкыздэкIогъэ цыфхэр зыщышхэмкIэ ыкIи зыфэдэхэмкIэ. Зэрэбыслы-мэнхэр кызаралом, инэу яго-пагъ.

— Карабах заор кызежъэм сэ Армением, мэкъу-мэщ институтым сышеджэщтыгъ, — еIо Файзо Абдуловым. — ЕгъашIэм сшыгъупшэштэп еджэныр чIэсыдзыжы, мыщ сянэ-ссятхэм сырягъусэу сыкызыкIом институтэу сышеджэщтыгъэм иректор Краснодар дэт мэкъу-мэщ институтым иректорэу И. Трубилиным кыфытеуи, сиштэнышъ, еджэныр кысыгъэухынэу кызырелъэIугъа-

Осмэн Тагир къуаджэу Бжъэдыгъухъаблэ дэс курдхэм ялIыкIу. Ащи кытфилотагъ «курдхэм тичIыгу ттырахышт» зыIохэрэр зэрэщыIэхэр. «Тапэ илгыр тэри тшIэрэп, — еIо ащ. — Ау мыщ тышэпсэуфэ Урысые Федерациеми Адыгэ Республикэми яхабзэхэмкIэ тыпсэушт».

Емыджагъэр нэшъу

Абдулаев Адам я 11-рэ классым шеджэ. Дэгъоу еджэхэрэм ащыщ. Ащ изакъоп курд шъэожыгъэхэр зэкIэ еджэным зэрэхэзгъагъэхэр гъэсэныгъэм и ГъэорышIаплэу районым щыIэм ипащэу Хъажъмэкъэ Теуцожь кытиIуагъ. Дэгъу дэдэу гурыт еджапIэр къэзыухыгъэ кIали ялэ хъугъэ.

Адам сочинениеу еджапIэм щарагъэтхыгъэм мыщ фэдэ гушыIэхэр хитхагъэх: «Сэ сыкызышхыгъэри, сызшыпсэурэри Адыгэ Республикэр ары. Сятэ кысылуагъ курд хэгъэгу зэрэщыIэр. Ар чыжъэ, чыжъэми слъэгъу сшIонгъу, силъэпкъэгъэхэми сахэсынэу сыфай. Адыгеир ситIонэрэ хэгъэгу. Мыщ шыпсэухэрэм кытфашлагъэм пае Адыгеир сыгу илъ зпытышт». Адам бзиплэ ешIэ — курдыбзэр (ащ изакъоп, цыкIуи ини ар дэгъу дэдэу ашIэ), урысыбзэр, адыгабзэр ыкIи инджылызыбзэр.

Зытетым тетэу кьэлогъэн фае курд кIэлэцIыкIухэм яегъэджэн зэхэщэгъэнымкIэ охътаби, къарыуби Красногвардейскэ район администрациеми, къулыкъу зэфэшхъафхэми яIофышIэхэм зэрэтырагъэкIодагъэр. Апэрэ илъэсхэм еджапIэм янэ-ятэхэм амыгъакIохэрэр, ежъ клонэу фэмьехэри нахъбагъэх. Нэужым урысыбзэр нахь кызаIэIэхэм, кIэлэ нахъыжъхэм нахъыкIэхэм ар арагъашIэ хъугъэ, янэ-ятэхэми нахь къагурыIоу рагъэжъагъ.

Непэ зыныбжэ илъэси 6 — 7 хъугъэ кIэлэцIыкIухэр зэкIэ еджапIэхэм ачIэсых, ау пшъэ-шъэжыгъэхэмкIэ нахь узгъэгумэкIын Iофхэр джыри щыIэх. Ахэм ащыщых классиф-хы кызаухыкIэ, пшъэшъэжыгъэхэр еджапIэм кычIащыжыгъэхэу унэгъо Iофым пэIуагъэуцохэу зэрэщытыгъэр. Аныбжэ имыкыгъэу нахъыбэр дагъакIо-щтыгъ.

Селоу Преображенскэм курд пшъашгъэхэм еджапIэр къамыухыгъэу щатыгъухэу кыыхэ-кIыгъ. Ны-тыхэм япшъашгъэхэр дэкIонхэм тырамыгъэгущIухъанхэмкIэ, шIэныгъэхэр апэу зэрагъэгъотыхэмэ гуфитшхъафитэу зэрэпсэуштхэр агурагъэIонымкIэ Iофыбэ адашлагъ.

къекIокIы. Ежъхэм кызырэлорэмкIэ, нахъыбэм сабыищплIы ащанIухэрэр. ЗыбгъумкIэ ар дэеп, ау зэрэдэи щыI, анахъэу пшъэшгъэ ныбжыкIэхэмкIэ. Унэгъо закъом нэмыкI пшъэхэ имылымэ ащ нэмыкIи кырамылхъэмэ, общественнэ щыIакIэм сыдэу-щтэу ухэлэжъэщта? Сыдэушгъэу уиакылы, уишIэныгъэхэми ахэхъощта ыкIи ахэр зэхъокIышхэ? Обществэм ищыIакIэ ухэмылажъэмэ ыкIи пшIомыIофымэ сыдэушгъэу уасэ зыфэпшIыжышхэ? Мыщ фэдэ упчIэхэр зыгъэуцунхэ зылгъэкIыштыр совет хабзэм ыгъэсагъэу, Iоф кырити, егъашIэм зэрэпсэуштыр кыылэжыжыным пае хэбзэ Iофым зезыпхыгъэр ары.

Курд бзылфыгъэр бысымгуащ, сабыипIу, пшъэрыхъакIо. IофшIэкIошху. Ихатэрэ ичэмрэ къапыкIырымкIэ иунагъо егъашхэ. Ащ ежъыр егъэразэ, егъэгупсэфы. Еджэным, сэнэхъат зэригъэгъотыным клэнэщырэп. ЕтIани зэрэбыслымымэным пае Тхъэм сабыи пчъагъэу кыритырэ зэкIэ кыгъэхъун фаеу ары ицIыкIугъом кыщегъэжъагъэу гурагъаIорэр. Адэ джы ащ емыкIоу фэплъэгъунэу щыта сабыибэ кыфэхъугъэмэ? Хэти, сыд фэдэрэ лъэпкъи, ны-тыхэм анэмыкI нэбгырэ пчъагъэу унагъом кыхъухъэщтыр зыфэдиизышхымкIэ унашъо афишIын фитэп, хабзи щыIэп. Ар курдхэм дэгъоу агъэцакIэ.

Садовэ къоджэ псэупIэм ипащэу Сергей Герасименкэм кызырэлорэмкIэ, ахэм тэ тикультурэ, тыхабзэхэм икыоу мэхъанэ аратырэп, ашIоIофыхэп ыкIи зэхашIыкIыныхэм пылхэп. Ау ежъхэм яхабзэхэм адебгъаштэмэ, ягуап. Хэтэ зыфаер зэкIэ кызыдэхъоу псэурэр? Тызэрэзэгъышхэм тыпыл, афэдгъэгъури макIэп, яIоф зытетыри кыдгъурэIо. Арышъ, ежъхэми такыгурыIоу, кыддырагъаштэмэ, тапэкIэ джыри нахъышIоу тызэдэпсэушт.

апае зэтыралажэхэуи хъугъэ. Джырэ уахътэм пшъэшгъэжыгъэхэри еджапIэм макIох, класси 9 къаухы, сэнэхъат зэзыгъэгъотынэу лицейхэм, училищхэм, апшъэрэ еджапIэхэм ачIахъэхэрэри щыIэх.

Джырэ шапхъэр сабыипIа?

Курд унагъохэм сабыи 10, ащ нахъыби арысхэу къэбар

Тэ джы зы сабыи-тIу нахъыбэ унагъом кыдгъэхъожырэп. Ахэм япIун янэ-ятэхэр ары зыхъакыр, кьин адзэылэгъухэрэри ахэр арых. Сыдигъуа адэ лъэпкъыр нахь макIэ зэрэхурэм тызегупшысэщтыр? Сянэжъ ыIоу зэхэсхышхытыгъ: «утIумэ уз, узымэ ушымыIэжъ пIалъ». Ары зэрэхурэри, зэлIзэшъуэхэм сабыитIум нахъыбэ апIурэп, ахэр ежъ ачIыплэ общественнэ кыхэуцощтхэр арых. Адэ лъэпкъым хахъо ышIын фаеба, зы нэбгырэ нахь мыхъуми ащ хэбгъэхъонэу щытыба?

щишIагъ. НэбгыритIури, правлением хэтхэр ягъусэхэу, ялэпкъэгъухэм къафыкыокIырэ Iофыгъохэр зэрэзэшIуахыштхэм пылхы, хэти Iэпылэгъу фэхъух. НыбжыкIэхэри правлением изэхэсыгъохэм къарагъэблагъэх, язекIокIэ-шIыкIэхэм афэ-сакъынхэу, хъал-балыкь къапымыкIынэу яушхыих.

Адыгеим апэу къэкIогъэ курдхэм ащышхэм таIукIэнэу тызэрэфаер зятэIом, нэбгыри-щэу кытажэщтыгъэхэр ахэм зэрэащышхэр тагъэшIагъэ. Тэри нахь тызгъэгумэкIыр упчIэр зэкIэм апэу ятымытын тлэгъыгъэп.

— Сыда Адыгэ Республикэр псэупIэкIэ нахь кызыкIы-хэшхыгъэр?

— Сэ сшъхъэкIэ къэсIон слъэкIыштыр селоу Еленовскэм сшэу дэсыгъэм ишIуагъэ кызырэтэкIыгъэр ары, — еIо «Агры» ипащэу Ходеда Кялашовым. — Ащ ишъэгъу благъэу ермэл кIалэ горэ 1986-рэ илъэсым а псэупIэм

гъэр. А зым изакъоми сыдэу-щтэу пшыгъупшэщта? Цыфэу тызыхэсыхэм шIоу кытфашлагъэр бэ. Адыгеим Iоф щыт-

— Тисабыйхэм гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэнымкIэ тызхэс цыфхэм кытфашлагъэр бэ, — аIо нахъыжъхэм. — ЕджапIэр кызаухыкIэ, нахь псынIэу институтхэм ачIэхъанхэм пае Адыгэ Республикэм и Президент квотэхэр кытиты-хэуи хъугъэ, ау ахэр тэ икыоу дгъэфедэ-шъугъэхэп. Арышъ, тэ тилажъэкIэ къэмы-нэмэ, кызырэдде-мылагъэхэ шыIэп.

шIэнэу, тышеджэнэу, тыщыпсэунэу фитныгъэ кышчыта-тыгъ. Ащ тэрыкIэ уасэу илэ икыоу кыдгъурэIо.

е тшыщ хь угъэха?

Преображенскэ чыплэ псэуплэм тызэклом пчыагъэу кытауагъэхэм ащыщ зы илээсым кыклогъэ цыфхэм арагыгъэ справкэ 420-м щыщэу 300-р курд унагъохэм зэралахыгъэхэр.

— Ащ фэдызыр сыд фэдэ Иофхэр ара зытегъэпсыхагъэхэр? — тяупчыгъ тшлогъэшлэгъонэу.

СССР-р зызбгырэзыжым ыуж ащ хэхьэщтыгъэ республикэхэм ащыпсэуштыгъэ цыфхэм эклэми паспортхэр кыдахынхэ фитэу итхагъэу Федеральнэ закон шылагъ. Ащыгъум мыгузэжъуагъэхэр джы гражданствэ ямылэу кьэнагъэх. Республикэ пэпчэ еж ихабзэхэр джы илэх. Ащ кыыхэкълэу УФ-м ипаспорт кыдэзыхы зы-

дэу тэри тигъунэгъухэм тызыфае горэхэмклэ татэфэ.

Зыдэпсэхэрэ цыфхэри, кыулыкьу зэфэшхьафхэри лэпылэгъу кызырафэхьухэрэр курдхэм кьало. Ежхэми, «Агры» иправление ягъусэу, лэпылэгъу фонд зэхашчэнэу рахъухагъ. Курд унагъо пэпчэ фызышлэкыр ахыщэм фэдиз ащ кыхилхьащт. Клэлэцлыкьу лыгышлэхэм, гузэжъогъу ифэгъэ цыфхэм, лэпылэгъу зицыклагъэхэм яшлуагъэ арагъэкьыщт. 2002-рэ илээсым псыкьыушхо кызызэхум Красногвардейскэ районым щыпсэурэ курдхэм сомэ мин 50 кьаугъоигъагъ, ащ шыгъынхэмрэ шхынхэмрэ игъусэхэу Хьатикъуае дэхэу псыр зыкълэуагъэхэм афарагъэщэгъагъ.

Миграционнэ политикэм пылэ Правительственнэ коммиссиен бэшлагъэу зы чыплэ щыпсэурэ цыфхэм ястатус кыыххыгъэным паетышлыгъэ унашъор ялэубытыплэу гражданствэ зымылэхэм ястатус зэрэгъуцугъэн фаем джы дэлажъэх.

Миграционнэ политикэр аукомэ зэрагъэшлэнэу илээс кьэс ФМС-м илофышлэхэм Красногвардейскэ районым оперативнэ-профилактическэ Иофыгъохэр щызэхашчэ. Икьыгъэ илээсым уцугъо 1044-рэ уплэкълунхэр ашлыгъэх. Районым миграционнэ законодательствэр 482-рэ щаукъуагъ, ащ щыщэу 211-р зезыхагъэхэр курдхэр ары. Курдхэр Адыгеим рагъэкълэнэу судым ышлыгъэ унашъохэр ахэр зыклэдохэм тырахыжыгъэх. Гражданствэ паспорти ямылэу ахэр мыщ щыпсэунхэу зэрэхъурэм лъапсэ имылэу щытэп. Хабзэу шылэхэм кызыралорэмклэ, цыфым зыныбжэ имыкьугъэ сабыйхэр илэхэмэ ыкли ахэр зыщыпсэурэ чыплэм кышыхьугъэхэмэ, илахыыл благъэхэр мыщ шэпсэухэмэ, мыкошхэр мылькы щырилэмэ ар ибгъэкълэ мыхъунэу ары зэрэщытыр. Арышъ, сыд фэдизэу дэгъоу кыулыкьу зэфэшхьафхэм Иоф ашлагъэми курдхэр тичыгу игъэкълэжыгъэнхэмклэ хэбзэ гъэнэфагъэ шылэп, эклэми тызэрэпсэурэр хабзэу тилэр ары.

Илээс 20-м ехъугъэу кытхэс лъэпкьым Иофыгъохэр кыпымыкълыхэм фэшл федеральнэ кыулыкьухэм ягъэцкълэкло органхэм ямызакъоу республикэм ыкли чыплэ зыгъэлорышлэжыплэхэм яехэми алэ эклэдзагъэу Иоф адашлэн фае.

Красногвардейскэ район судым итхьаматэу Анна Выставкинам кьелуатэ:

— Курдхэр районым зышыпсэухэрэр илээс 20-м ехъугъ. Ахэми, адрэ лъэпкьхэм афэдэу, бзэдэжэшлагъэ зезыхьэхэрэр кьахэкълых. Нахьыбэмклэ ахэр зэпхыгъэхэр зыныбжэ имыкьугъэ пшъашгъэхэр кызыррашчэхэрэр ары. Уголовнэ Иофхэр клалэхэм кьафызлуахых, ау судыр ахэплээнэу игъо имыфэхэзэ, благъэ зэфэхьугъэ унэгъуитлур зэзэгъышъ, пшъашгъэм янэ-ятэхэм дэо тхылъ кьатхырэп. Тэ Уголовнэ Кодексым кылорэм тетэу ары тызэрэпсэурэр, бгъуитлур зэшлужыгъэхэмэ, ялоф судым зэпегъэужы.

Джащ фэдэу нэмыклэ Иофхэмклэ курдхэм ащыщхэм тазырхэр судым атырилхьэхэу, Иоф зыпашлэщт чыплэхэм агъа-клохэу кыыхэкълыгъ. Курд унагъоу цыфхэр зыгъэпшыллыщтыгъэхэр агъэпчынагъ. Ау нахьыбэмклэ тыхабзэхэр агъэцаклэхэу, Иофым фэшагъэхэу тичыгу гупсэфэу щыпсэухэу ары А. Выставкинам кызырэтилуагъэр.

Красногвардейскэ районым иадминистрации ипашэу Тхьэ-лэнэ Вячеслав кызырэллуагъэмклэ, илээс пчыагъэу районым зыщыпсэухэрэм зы нэбгыри ыгу хигъэкълыгъэп, зафэу

Тыздэгъушылэгъэ хьулыфгыгъэхэм ащыщ горэм мырзушчэу кытитлуагъ: «Адыгэхэр лъэпкь дах, дахэуи мэпсэх, ау хахьо ялэп. Умаклэмэ — утхьамыкл, убэмэ — улээш. Шьори тапэклэ унэгъо лужьухэр шьуилагъэхэу ало».

— Нахьыбэмклэ клэлэцлыкьухэм хабзэм кьаритырэ ахыщэ лэпылэгъур зэрагъэпсыштыр ары, — кытауагъыгъ. Зыбгъумкьи тыхъопсагъ.

Паспорт уимылэу упсэушъушчэ?

Мыщ дэжым кьэшылогъэн фае ныбжыкълэу кьэзэрэщэхэрэм эклэм зызэгуарагъэтхэнэу амал зэрямылэр. Е пшъашгъэм ыныбжэ илээс 16 хьугъэп е клалэм джыри паспорт илэп. Арэу щытми сабый цыкълу кызафэхьукълэ ар кызырэхьугъэр кьэзыушыхьатырэ тхылъыр кьараты. Ау кьэзэрэщэгъэ нэбгыритлур зэгокълэжыгъэхэмэ, сабыйхэм ятэ ахэм алимент кьаримытыми мэхъу, янэ бзылфгыгъэ лэшхьэзакъоу зисабыйхэр зыплухэрэм ахалгытэшъ, хабзэр ахыщэкълэ кьыдэлэпылэ Ар гъэпсыгъэным Иоф маклэп кыпыкьырэр.

Курдэу Красногвардейскэ районым щыпсэухэрэм ащыщэу паспорт зымылэхэр нэбгыри 100-м ехъух. Ахэм ушхьагъу зилэхэри, зэригъэгъотыным дэмыгузакъохэри ахэтых. «Агры» ипашэхэм кызырэталауагъэмклэ, джы эклэми паспорт зэрэуилэн фаер нахь кьагурылуагъэу щыт, шлэгъэн фаем кыкълэупчлэхэрэри ахэтых.

Паспорт зымылэ пшъашгъэхэр клалэхэм амыщэхэу кырагъэжыагъ. Ахэм загугарагъэтхэн альэкълырэр, сабыеу кьафэхьухэрэр зытырагъэтхэнхэу хьурэп. Джащ фэдэу ныбжыкълэхэр зызэгокълэжыхэкълэ, сабыйхэр янэ кыфэнэх, ишхьагъусэ клыгъоу ахэр кыфэхьу-

шлогъом джы тхылъ кыгъэ-лэгъон фае сыд фэдэ республики иггражданинэу зэрэщымытымклэ. Паспорт зымылэр тыда зыдэклогъштыр, сыдэушчэу псэушчэу?

Сымэдэжышым кышыцылэгъэщтхэми, Иофшлэплэм улухьащтми, пенсие кыуагъын хьуми е водителскэ правэхэр кьыдэпхышчтми паспортыр уицыклагъ. Ар зэрямылэм Иофыбэ кыпэкълэ, гушылэм пает, курдхэм сымэдэжышым лэпылэгъу кызыррашчыфэхьухэрэм пает ыпклэ атынэу мэхъу.

Джыри курдхэм кьахэхьошчэ?

Адыгэ Республикэм идемографическэ кыулыкьу кызырэлорэмклэ, охьтэ гъэнэфагъэ ялэу Адыгеим щыпсэурэ курд-

Гъунэгъурэ гъончэджырэ

Курд унагъо пэпчэ ихатэ илээс кьэс кьэбжыер, нэшэбгъур, кьэбаскьэр, щыбжыир, нэмыкл хэтэрыклхэр кышгъэкълых. Гъэ реным ахэр ащэх, Краснодар е хьлушъом еклурэ гъогухэм атет бэдзэр цыкълухэм ашащэх, унэгъо заулэ зэхашчэнэу.

хэм ащыщыбэмэ нэмыкл хэгъэу горэми иггражданхэу статус ялэп. Кьэклогъахэхэми кьагурэлэ Адыгеим идемографии зэхьокълыныгъэхэр зэрэфэхьухэрэр ыкли кьагло зышлогъо пстэури мыщ кьинэнхэ зэрамылэкълыштыр.

АР-м и ФМС-рэ ащ икьутамэу Красногвардейскэ районым шылэмрэ зэгъусэхэу 2001 — 2002-рэ илээсхэм Адыгеим кыыхьэгъэ курдхэр хабзэм диштэу регистрацие ашлыгъагъэхэмэ ауплэкълугъ. Нэужым Армением, Азербайджан, Грузиём, Казахстан, нэмыкл чыплэхэми кьарыкълыгъэхэм гражданствэ ялэу кьэклауагъэхэмэ япосольствэхэм афатхэхэзэ зэрагъэшлагъэ. Гражданствэ имылэу кьэклауагъэхэр кьахэкълыгъэх. Ахэр джы Урысыеми, нэмыкл хэгъэу хэми ягражданхэп. Адыгеим изакъоп, джащ фэдэу нэбгырэ миллиони 4-м ехъу лъэпкь зэфэшхьафхэм ащыщхэу Урысые Федерациём шэпсэх. Ахэм афэгъэхьыгъэу хабзэм унэгъо гъэнэфагъэ ыштагъэп, арышъ ежэ цыфхэми кьин альэгъу.

Джырэ уахътэм зэрэдунаеу курд миллион 45-рэ щыпсэу кьалыгътэ. Ахэм ащыщэу Тыркуем миллион 25-рэ, Иран — 12, Ирак — 5, Сирием — 2, адрэхэр СНГ-м ичыплэ зэфэшхьафхэм ащэпсэх.

гъэхэми, зизакъоу зисабый зыплужырэ ным истатус бзылфгыгъэм илэ мэхъушъ, ар кьэзыушыхьатырэ тхылъхэр ыгъэпсыххэу мэхъу. Клэкълэу кьэпшоттми, паспорт зэрямылэм гумэкълыгъуабэ кыпэкълэ, зымылэхэм джы кьыздэклогъэхэ чыплэм шылэ хабзэхэм адебгъаштэу узэрэпсэун фаер нахь кьагурылуагъ.

хьэшъ, кьэлэ зэфэшхьафхэм анагъэсы.

Курдхэр зыщыпсэурэ кьутырхэм адэс фэшхьаф лъэпкьхэми тлэкълу-тлэкълу зэтэрыклхэм зыкьафагъэзэжыгъ.

— Тыздэлэпылэжы, — ело Осман Тагир. — Чылапхэ шыклагъэм, рассадэр зыфимыкьугъэм, гъэфэбаплэ зышлыштым тишлуагъэ етэгъэкълэ, джащ фэ-

— Непэ Урысые Федерациём иггражданствэ кьыдэпхыныр нахь кьин хьугъэ. Урысыбээр шлэн фае, илээс пчыагъэрэ кьэралыгъом ущыпсэугъэу щытын фае, нэмыкл Иофыгъохэри кьыпэкълых, — кытфалотагъ курдхэм. — Джы хабзэм квотэхэр кьытитыхэ хьугъэ, ау Иофыр зэшлуихыным дэмыгузакъохэрэр джыри шылэх.

адзеклох, нэмыкл лъэпкьхэм ялыягъэу фэгъэкълотэн горэхэр афашлэхэуи мэхъу.

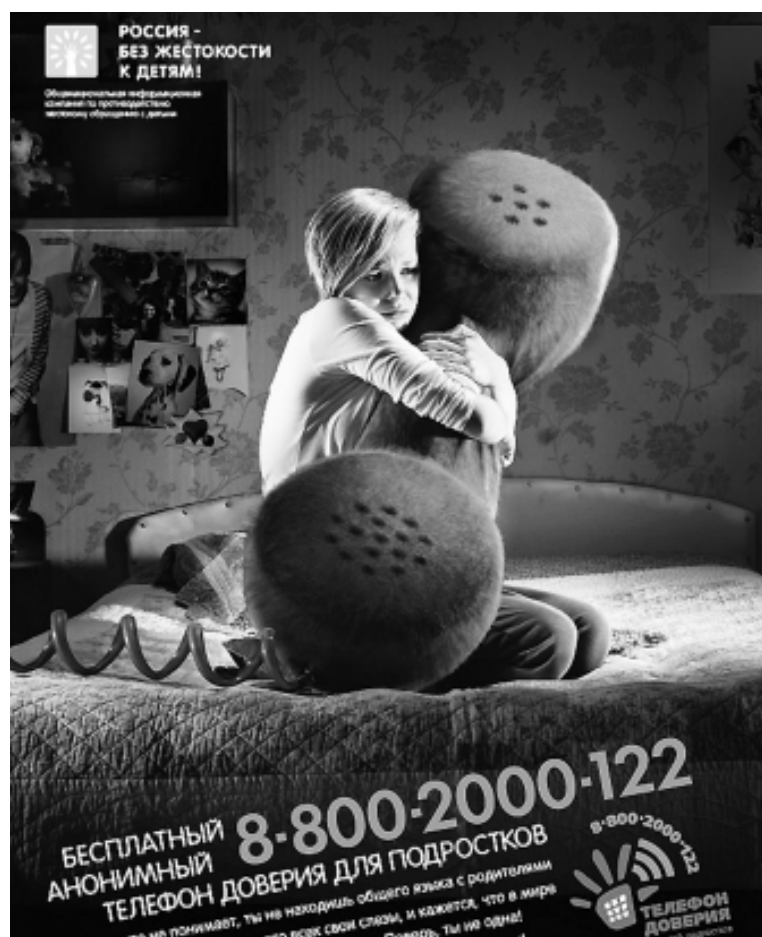
— Ясабыйхэр егъэдэжгъэнхэм, эклэми паспорт ялэным бэрэ тыпылгыгъ ыкли кьыдэхьугъэуи плыгътэн фае. Ежхэри тэ тыхабзэхэм адырагъаштэу зэрэпсэунхэ фаер кьагурылуагъэу кысшлэшлы.

Тэ талъэныкьокълэ дгъэцлыкьухэрэп ыкли дгъэлаехэрэп. Адрэ пстэум афэдэу Урысые Федерациём илэ законхэм адиштэу тэгъэпсэх. Ежхэми псэукълэу джы ялэ хьугъэр ялоф зытетыгъэм егъэпшагъэмэ, джэнэт шылаклэм зэрэфэдэр кьагурылоу ыкли уасэ фашлэу тэгугъэ.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Патриотизмэм фепIух, фегъасэх

Клэлэгэздэж Һэпэлэсу, ильэс 40-м ехуугэу клэлэцкыгхэр езыгэджэрэ, Пшызэ шольыр изаслуженнэ клэлэгэдажэу Бгэнэ Хьарун Кыасимэ ыкьор 1974-рэ ильэсым поселкэу Псышуапэ дэт гурыт еджапэу N 75-м юф ышлэнэу зылохьэм, Виктор Языковым, дунаимкэ непэ яхтмен цэрыом, международнэ класс зилэ мастер-уа еджапэр кыухыштыгь.

Я 75-рэ эджапlэм шысэ зы-
тырахын фэдэ цыфхэр илэх,
Охтэ зэфэшхьафхэм мыщ
шеджагхэ хэгэгум шыцлэ-
ло цыфхэр: генерал-лейтенан-
тэу Виктор Самойловыр, зэг-
рэм «Росвооружением» пащэ-
у иагэр, профессорэу, военнэ
журналистэу КIакыху Мэди-
нэ, профессорэу, Ростов дэт
юридическэ университетэу
иректорэу КIакыху Дамир,
лбагуу кьэлэнымкIэ Европэм

Тогъогогъо ичемпионэу Владимир Трофименкэр, студентхэм азыфагъу дзюдомакӀэ дунаим ичемпионэу Галина Нестеровар, паруснэ спортмакӀэ СССР-м, Европэм, дунаим пчъагъэрэ ячемпионэу Владимир Сыпченкэр, самбэмрэ дзюдомакӀэ дунаим ипризерэу Ирина Коржовар, ахэм анэмакӀхэри.

Псышлорэ районым
щытхъу кыфзыхы-
гъэхэм ацлэхэр кы-
рылозэ, Хьарунэ еджа-
плэм заомрэ дзэкълл
щытхъумрэклэ имузей
лъэшэу рэгущо еж
ригъэджэгъэ клалэхэм
ялэужхэм Иофыр щыт-
хъу хэлъэу зэрэлыгъэ-
кълутэрэм.

— Музеир кызыл-хыгъэным игугъэ-гупшысэ кызытфэклаугъэр илъэс залл хуыгъэ, — ел Бгъэн Хьарунэ, — ау егъэжэплэ шъыпкэ хуыгъэр Афганистан шыклогъэ заом фэхуыгъэ клэух тхьамыклагъохом афэгъэхыгъэ материалхэм, экспонатхэм якъэуыгъоин, язэхэфын зырагъажьэр ары. Я 75-рэ еджаплэм кычылгупшыгъэ нэбгырилплым — яинтернациональнэ пшъэрылш шытху хэлъэу хэгъэгу чыжъэм шызгъэцкълэгъэхэ Олег Теличкэм, Алексис Топузиди, Сергей Белюсовым, Вячеслав Кушнаревым лыхуыжынгъэм ишысэ кьагъэльэгъуагъ. Еджэплэ члэхьаплэм дэж клэлэ бланэху зыпсэ шъхьамысыжыгъэхэм ацлэхэр зытэ барельефхэр шагъэуцугъэх.

1999-рэ ильэсым тыгъэгъэ-
зэ мазэм и 15-м ахэм джыри

зы гукъэкӀжы пхъэмбгъу кӀа-
хӀхъуагъ. А мафӀм гурыт
еджапӀм СоветскӀ Союзым и
Лыхъужы шытхъуцӀр Псы-
шупаӀ ивоеннӀ комиссарыгъу
Алексей Петрович Малыше-
вым кыфаусыгъ. Ар квалӀм
щызӀлӀашӀӀрӀ, стхъӀкӀафӀ
зыфашӀырӀ цӀфыгъу, 1998-рӀ
илъӀшым щыкӀогъу маӀзм и
24-м идунай ыхъожыгъ.

ЕджапIэм имузей а цIыф
шлагъохэм стендхэу шафагъэ-
уцугъэхэм ясуртэхэр арытых,
ящылэныгъэ гъогу кытегу
щылэрэ тхыгъэхэр, ежыхэм
кысфазгъэфедъштыгъэ пкы-
гъохэр мыщ чIэлъых. Экспо-
нат 250-рэ фэдиз мыщ шаугъо-
игъ, ахэм зэкIэ тицIыфху ма-
шIом хэтыгъэхэм яблэнагъэ,
ялIыхужэ зекIуакIэ кыралы-
тыкIы. Джьэрэблагъэ музеим
чIэлъ пкыгъохэм джыри сур-
рэтитIу кIахэхуагъ. ЕджапIэр
къззыухыгъэхэу заом насыпын-
чIэ ышIыгъэхэм ащыщых
Алексей Петрович Малыше-
вым ипхьорэльфэу Алексейрэ
Андрей Андрушенкэмрэ —
тIури Чэчэным шыфэхыгъэх.

— Шыпкэз, тиколлектив
ыкчлчэ закьоклэ зэклэ кэты-
угъоин тлъэклыгъэн, — игу-
щылэ лъегъэклуатэ Бгъэнэ Ха-
рунэ. — Мы юфым хэлэжэгъэ
пстэуми лэшэу тафэрэз, «тхы-
шъугъэгпсэу» ятэлэ.

Клубуу «Поиск» зыфиорэм хэтхэм ягусэу Хьярунэ мэфэ пчягтэ зыкбудиырэ зеклохэм ахэлажэ, заор зыщыклогтэ чыпэхэм, чылагбохэу зыдахэхэрэм заом иветеранхэм ашалоклэх, ахэм ягукэккыжхэр кыарагэуатэх.

ИльэситфыкІэ узэкІэІэбэ-
жымэ, клубэу «Поиск» зыфи-
Іорэм хэтхэм акІуачІэкІэ
кЪушьхьэу Ауль зыфаІорэм
икЪыблэ лЪэныкЪо, чылагЪоу

Жэмси (Марьино) пэблагъэу Ленинград шыщ летчик пхъашэу, Жыгъогэ Плъыжымэ иорден кызфагъэшъошгъэ Дмитрий Федорович Полднэвир зышыфэхыгъэ ЧыпӀэр кыхагъэщыжыгъ. Лъэужзэфэхэм летчикыр зышыкӀодыгъэ ЧыпӀэм мыжъосын шагъуоуцгъ. Ар къабзэу аыгъ, Советскэ Союзым и Пыхъужъэу А. П. Малышевымрэ Афганистан кышшаукыгъэ кӀалэхэмрэ афагъэуоуцгъэ мыжъосынхэм зэралпылӀэхэрэм фэдэу.

Ильяс кээси еджапѳм заом иветеранхэм шалоѳѳ. А.П. Малышевм фэгъэхьыгъэ легкоатлетицескэ эстафетэхэр районым шьызэхашѳ, патриотическэ ордэдым ифестивальхэринныбжьыкѳхэм агурехьых.

Бгъэнэ
Хъарунэ
Шъачэ дэ-
гъоу шашлэ.
Ежъ къуа-
джэу Тхъа-
гъапшъэ
кышы-
хъугъ, ше-
джагъ, ащ
ыуж чыла-
гъоу Крас-
но-Алексан-
дровскэм
еджэлэ-ин-
тернатыр
кышыу-
хыгъ, гурыт
гъэсэнэгъэ
зэригъэгъо-

тыгъэ. Краснодар ипединститут физвоспитаниемкӀэ иотделение щеджагъ. Ашагъ илгъэхэ Юф щиишагъ. ГДР-м икӀалэу Лейпциг советскэ дзэ къулыкӀушхэм якӀалэхэр цыригъэджагъэх.

Бгъэнэ Хьарунэ непи егъэ-
джэн Юфхэм апыль, районым
иобщественнэ щыІакІи чанэу
хэлажъэ, ныбжьыкІэхэр патри-
отизмэм фепІух, фегъасэх.

НЫБЭ Анзор.
Тисобкор.

ТХЫЛЪЫКІ

«Сигугъэ лъапI»

Лыхээс Аскэр иусэхэр зыдэт тхы-
лхыр икыгыэ 2010-рэ илгэсым кыыдэ-
кыгы. Ар еж авторым игушчыапэккэ
кызылэуихыгы. Мыщ узеджэккэ кыб-
гурэю Аскэр шлоиггор ыккы зыгэ-
гумэкхырэр. Илгэс пчягыэ хуыгыэу
ыгулкэ зэхихэрэр ымыушгэфэу кы-
рилотыккыныэ мурад ышгыгы. Ар непэ
кыыдэхуыгыэу сэлгытэ.

Аскэр иусэхэм сигуапэу сяджагь, ахэм игупшысэхэр икьоу кьашыри-лотыкыгьэу сэлгытэ. Анахьэу сыгу рихыгьэр, чэукоощагь имыѳь, тишы-лакэ кьырыкьуагьэр, зэкӀ плѳми хьунэу, нэиутэу кьызыргьэлъэгьуагьэр ары.

Зэхсэхыгь, зэ слъэгъугь,
Слъэгъужьыгъэм есэгъапшэ...
Социализмэр нэфнлагъ,
Коммунизмэр нкIыхэплагъ.
ЩыкIэгъэнчэу ар щытыгъэн,
Ауми, ер умышIэу шIурп ншIэ-
штэн.

**ТипсэукIэ уезэгъынхъэу тыщы-
Iагъ...**
Джы дгъэпсыгъэр къэшIэгъуай.
Колхозхэр, совхозхэр шыIэхэ зэхъум
лэжьэкIо къызэрыкIом ышхыни, шы-
гъыни иIагъ. Джы сьд ящыIаkIа! Хъа-
лыгъу буханкэ закъом ыуасэр сомэ
16-м къыщыкIэрэп.

Тинасын кыуубытыгъ,

**Демократхэр «кээншэхэнаг».
Миллиардхэр кытхэкыг,
ТилэжанкIэ дэпIэяг.
Зэхэдгяхоу зыдгоцынжыкIэ,
Миллионыр кыкIэкыжыы...
Зыр мэтхэжы,
Адрэм үжэ зэкIэы.**

Лыхсэс Аскэр зэрилгэкIу ныбджэгухэм, цыф шIагьохэу зылукIагэхэм ящытхуи иусэхэм кIащелIо. Ным ишIулъэгъу ифэшъуашэу еIэты, егъэ-лъапIэ.

Ным игук!эгъоу гъунэ зимы!эм,
Ным ыпсэ закъоу псым фэгъэда-
гъэм,
Гум ифэбагъэу бгъэм дэмыфагъэм,
Зэфагъэу сянэ хэлъыгъэм зэк!эм —
Ац яхъатырк!э дунай нэфым шы-
шы сыхъугъ.

ЕгъашIэм адыгэ бзыльфыгъэм идэ-
хагъэ, ишIушIагъэ агъэлапIэу кырэкIо.
Аскэр адыгэ пшъашъэхэр ошъогу жьуа-
гъохэм. тыгъэм инурэмэ арэгъапшIэ.

Адыгэ ышъашъ, адыгэ ышъашъ!
Удэхэ дэд, тыгэм инур,
Мы дунаишхор тфогъэнур,
Дъанкъ гъэдэхэр сыгу ухалъ

Жыуагбохэр дахэу огуи кыишен-
сых,
Ори зы жыуагбоу
Ахэм уахэс.

Лыхасэр ябгуклорэп нэлэ урамхэм
атэт ешъуаклохэм. Ахэм ябын-уна-
гьохэм тхьамыклагъоу кьяфахьырэр
зэхешлэ.

Уусабыий, уишъхъэгъуси
Нэс цыугъэм еогъэст.
Къыпфэхъеу, къыогъиэрр,
Огъын, огъэмыс,
Ууджэгъуным нэгъэсы.
Уяни, уяти, уишъхъэгъуси
КъыпфашIэнэу сьд къэнагъ?
Ягъэщцхъиэрр сьд хъазаб?
Сабый быным угу егъэгъуба?
Гугъэузуу, нэпэтэхуу
Тиурамхэм уатемытба.
Къэбгъэгъэжым сьд фэIуагъ?
Бъэрэбърр гъусэ бзаджэ,
Къэгъэгъэгъэ! Игъо хъуэгъ!

Тхылгым кыйдэхыагъэх Хэгэгу зз-
ошом фэгэхыгыгэ тхыгэхэри.
*Тидунаишо гүмэк зыхэфэм,
Тихэгэгушхуи клодиплэ зэфэм,
«Марджым» ымакэз шыукыиэтыгы.
Пый мэхэааджэм шыгузугу,
Зам имашло бгэккэ шыуклугэ.
Хызабы машлоу гучир зыгэктлоу,
Чыгур зыстыгым лыгэз шыхватуу
Бгэхалххэр кэзшыхуэу, лэпкыр
жыгуэгэахуэ,
Шытхур кыфэшыхуэу,
«Адыг» яжыгуэгалу.*

*Шгузмышблэжсьэу шьо шухътыгъ.
Хэгъэу зоошхом кIух фэшъушIыгъ,
ТекIоньгъишор шьо къыдышIухыгъ.*
Лыхэсэ Аскэр зихэгъэгу, зикъуаджэ,
зильпэкъ зылъытэу зэрэщыгыр нусэ
сатырхэм къашелу:

Зикъушгъхэ лъапи
 Гъэбжжъу къэкIуапIэу,
 Зикъушгъхэ лъаги
 ЦIыфы тхъэжжыпIэу,
 Джээнэт къуапэр е-е-ей, си Адыгей!
 ХъакIэр зикIасэу,
 Къышгъуфэхъалэлэу,
 КъышгъуэзгъокIыцтыр, е-е-ей,
 Си Адыгей! Си Адыгей!
 Лъэкъ зэфышхъафхэр
 Зыщызэфэдэу,
 Зэшы-зэшыпхъоу
 ЗэгурIожжхэу
 Насып къэкIуапIэр е-е-ей! Си Ады-
 гей!

Лыхэсэ Аскэр иусэ тхылъ цыкыу сэгугъэ тхылъеджэхэм агу рихьынэу, кыдэхьэгъэ усэхэр акьыл зыхэпхын-хэу сэлъытэ. Анахьэу сыналэ зытесы-дзэмэ сшоигъор тинепэрэ ныбжьы-кIэхэу кыткIэхьухьэхэрэр арых. Мы-хэр блэкIыгъэ уахьтэм шыгъуазэхэп, нeпэ алъэгъурэр ары ашIошъ хьурэр, еджэхэмэ къашъхьэпшт.

ХЪОДЭ Сэфэр.

ФУТБОЛ

«Зэкьошныгъэм» иешлэгъухэр

«Зэкьошныгъ» Мыекъуапэ — СКА Ростов-на-Дону — 1:2. Ныбджэгъу ешлэгъур мэлылфэгум и 7-м Туапсэ щыкӀуагъ.

ЯтӀонэрэ купым хэт футбол командэхэм илээс ешлэгъум зыфагъэхъазыры. Ныбджэгъу ешлэгъухэр зэхашчэзэ, футболистмэ ялэпэлэсэныгъэ хагъахъ.

— СКА-м тызыдешӀэм я 65-рэ такыкыым нэс нахь тызыщыгугъырэ футболистхэр зэлукӀэгъум хэдгъэлэжъагъэх, — еӀо «Зэкьошныгъэм» итренер шъхьалэу Кобл Анзор. — Командэм кьедгъэблэгъагъэхэр тыуплэкӀунхэм фэшӀ едгъэшлагъэх.

«Зэкьошныгъэм» ифутболистэу В. Лучин СКА-м икьэлапчъэ Ігуаор дидзагъ. Апэрэ такыкь 45-м Ростов-на-Дону икомандэ тикьэлапчъэ бэрэ кьекӀугъэл, хъагъэм Ігуаор ридзэнэу амал илагъэл. АуплэкӀу ашӀоигъохэр,

нахь ныбжыкӀаӀохэу тикомандэ кырагъэблэгъагъэхэр ешӀаплэм кызыхъэхэм «Зэкьошныгъэм» иешӀаӀкӀэ кьелыхыгъ. Такыкь 90-м ыуж пчыагъэр 1:1-у щытыгъ. Судьям кыфыхыгъэхъогъэ уахьтэм кыкӀоцӀ СКА-м тикьэлапчъэ Ігуаор кыдидзэн, пчыагъэр 2:1-у текӀоныгъэр кыдидыхын ылъэкӀыгъ.

— «Зэкьошныгъэм» джыри футболисти 2 — 3 кьедгъэблагъэ тшӀоигъу. Командэм мыгъэ шешӀэштхэр кыхьэтхыгъахэу пшыгъэ хьушт, — еӀо Кобл Анзор.

Мэлылфэгум и 10-м «Зэкьошныгъэм» ныбджэгъу зэлукӀэгъу Мыекъуапэ щыриӀэшт. Кропоткин икомандэу Краснодар крайм изэнэкьокъу хэлажэрэм тифутболистхэр дешӀэштых.

А. Абрамовым и Кубок

Финалым хэхъэгъэ футбол командэхэр мэлылфэгум и 10-м стадионэу «Юностым» щызэлукӀэштых.

«Динамо» «Газпромым» дешӀэшт. Футболистмэ язэнэкьокъу сыхьатыр 12-м аублэшт. Кубокыр кыдзыхышттым, футболист анахь дэгъухэм шӀухьафтынхэр афашӀыштых.

Мыекъуапэ щыкӀошт зэлукӀэгъухэр

Мыекъопэ «Зэкьошныгъэр» 2011 — 2012-рэ илээсхэм Урысыем футболымкӀэ изэнэкьокъу хэлажэзэ, ешлэгъоу иӀэштхэм шъуащытэгъэгъуазэ.

17.04 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Таганрог»
03.05 — гъубдж
«Зэкьошныгъ» — «Славянский»
19.05 — мэфэку
«Зэкьошныгъ» — «Митос»
05.06 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Мэщыкьу»
21.06 — гъубдж
«Зэкьошныгъ» — СКА
06.07 — бэрэскъэжый
«Зэкьошныгъ» — «Олимпия»
20.07 — бэрэскъэжый
«Зэкьошныгъ» — «Энергия»
07.08 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Биолог»
21.08 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Дагдизель»
04.09 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Кавказтрансгаз»
18.09 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Астрахань»
02.10 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Торпедо»
16.10 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Алания-Д»
30.10 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Динамо»
25.04 — бэрэскъэжый

«Зэкьошныгъ» — «Ангушт»
13.05 — тхьаумаф
«Зэкьошныгъ» — «Ротор»
25.05 — бэрэскъэжый
«Зэкьошныгъ» — «Фагор»

НэмыкӀ кьалэхэм ащыриӀэшт ешлэгъухэр

26.04 — гъубдж
«Кавказтрансгаз» — «Зэкьошныгъ»
12.05 — мэфэку
«Астрахань» — «Зэкьошныгъ»
28.05 — шэмбэт
«Торпедо» — «Зэкьошныгъ»
12.06 — тхьаумаф
«Алания-Д» — «Зэкьошныгъ»
28.06 — гъубдж
«Динамо» — «Зэкьошныгъ»
13.07 — бэрэскъэжый
«Ангушт» — «Зэкьошныгъ»
14.08 — тхьаумаф
«Ротор» — «Зэкьошныгъ»
28.08 — тхьаумаф
«Фагор» — «Зэкьошныгъ»
11.09 — тхьаумаф
«Славянский» — «Зэкьошныгъ»
26.09 — блыпэ
«Митос» — «Зэкьошныгъ»

09.10 — тхьаумаф
«Мэщыкьу» — «Зэкьошныгъ»
23.10 — тхьаумаф
СКА — «Зэкьошныгъ»
18.04 — бэрэскъэжый
«Олимпия» — «Зэкьошныгъ»
21.05 — гъубдж
«Энергия» — «Зэкьошныгъ»
07.05 — блыпэ
«Биолог» — «Зэкьошныгъ»
19.05 — шэмбэт
«Дагдизель» — «Зэкьошныгъ»
31.05 — мэфэку
«Таганрог» — «Зэкьошныгъ»

Командэу хэтхэр:

1. «Зэкьошныгъ» Мыекъуапэ
2. «Таганрог» Таганрог
3. «Славянский» Славянск-на-Кубани
4. «Митос» Новочеркасск
5. «Мэщыкьу» Пятигорск
6. СКА Ростов-на-Дону
7. «Олимпия» Геленджик
8. «Энергия» Волжский
9. «Биолог-Ново-

кубанск» Прогресс
10. «Дагдизель» Каспийск
11. «Кавказтрансгаз» Рыздвяный
12. «Астрахань» Астрахань
13. «Торпедо» Ермэлхьабл
14. «Алания-Д» Владикавказ
15. «Динамо» — Ставрополь
16. «Ангушт» — Назрань
17. «Ротор» Волгоград
18. «Фагор» Беслан

БАСКЕТБОЛ. АПШӀЭРЭ КУПЫР

ТекӀорэр апэ ишъышт

«Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — «Орел-Олимп» Орел хэку — 92:91 (27:21, 27:21, 22:20, 16:29). Мэлылфэгум и 7-м Мыекъуапэ щызэдешлагъэх. Зезыцагъэхэр: В. Петров — Ростов-на-Дону, А. Андреев — Пятигорск, И. Куксов — Ростов-на-Дону. «Динамо-МГТУ» — Тусиков — 14, Гапошин — 11, Иванов — 14, Долгополов — 19, Воротников — 11, Хмара — 7, Степанов — 14, Хьакъун — 2.

«Динамо-МГТУ»-р очко 15-м нахьыбэкӀэ хьакӀэмэ апэ итэу кыхьэкӀыгъ. ЕшӀэгъур зыщаухыным Орел хэкум спортсменхэм хъагъэм Ігуаор нахьыбэрэ радзэу фежъагъэх. Алексей Вагнер тиухъумаӀомэ аӀэкӀэкӀызэ, дахэу ешӀэштых. Очко 27-рэ хьакӀэмэ ащ кыфыхыгъ. Аужырэ секундэхэм Ігуаор «Орел-Олимпым» ылыгъыгъ, ау хьурджанэм ридзэн ылъэкӀыгъэл.

Къалэу Ухта ыкӀи Мыекъуапэ якомандэхэм финалныкьом ешӀэгъу щырыщ кыщахыгъ, непэ ахэр сыхьатыр 18-м зэлукӀэштых.

Сурэттым итыр: «Динамо-МГТУ»-м шешӀэрэ Сергей Воротниковыр ыпэкӀэ лъэкӀуатэ.

Зэхэзыцагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

Кыдзыхыгъэхэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкӀэ, ІэкӀыб къэралхэм ащысэурэ тилэпкьэгъухэм адырӀэ зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жьугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщылэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкӀыжъ зы-хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкӀэ, телерадиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зэлы-ІэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чӀыплэ гъэӀоры-шӀапл, зэраушыхьа-тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъээтетым кыхиу-тыхэрэм мышъып-къагъэу къахафэ-хэрэмкӀэ кьэзыт-хыгъэхэм пшъэдэ-кӀыжъ ахьы. Къа-тхэхэрэмрэ гъээ-тым щылажъэхэр-рэмрэ яеплъыкӀэ зэтемыфэн ылъэ-кӀышт. Гъээте-еджэхэм кыт-фагъэхьырэ тхы-гъэхэр зэхэтфы-хэрэп ыкӀи кьэ-зытхыгъэхэм аӀэкӀэдгъэхьа-жыхьэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчыагъэр
4280

Индексхэр
52161

52162

Зак. 1059

Хэутыным узщыкӀэштхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкӀэгъэхьа-уахьтэр
Сыхьатыр 18.00